

PJEVANA VJERA FRA BONAVENTURE DUDE IN MEMORIAM

Na spomendan bl. Augustina Kažotića, 3. kolovoza 2017. godine, u varaždinskome franjevačkom samostanu, baš tamo gdje je započela njegova franjevačka formacija, oko 9 sati izjutra preminuo je jedan od najvećih hrvatskih franjevaca koje smo poznavali, cijenili i voljeli – fra Bonaventura Duda. Ugasila se ta dugovječna, radosna Božja svijeća koja je gorjela za Boga i čovjeka, za znanost i vjeru, za kulturu i umjetnost... Dogotovljen je jedan bogat i neponovljiv život, i to u 94. godini, u 76. redovništva i 68. svećeništva. Vijest o njegovoj smrti brzo se proširila diljem domovine, ali i šire. Jer, fra Bonaventura je bio čovjek koji je povezivao i spajao, koji je gradio i sadio, koji je stvarao i okupljao, koji je volio i oplemenjivao, veselio se i plakao... Bio je intelektualno i duhovno čudo: znanstvenik, pjesnik i mistik, jednostavni siromašak i zaigrani dječak na mirisnim Božjim poljima. Fra Bonaventura je pred našim očima pjevao svoju vjeru i vjerom je oplemenjivao svoju pjesmu. U njemu nas je Bog poljubio i po njemu je pokazao koliko nas je zavolio...

Fra Bonaventuru sam upoznao još kao srednjoškolac za naših ljetnih susreta na Košljunu, no pravo sam ga počeo upoznavati kasnih sedamdesetih, kada je on bio na vrhu svoje intelektualne i znanstvene zgrade (spominjem samo da je iza sebe imao grandiozno djelo *Zagrebačke Biblije* i desetine znanstvenih članaka), a ja sam bio pri kraju svoga teološkog studija. Predavao mi je tada izabrani kolegij o tumačenju *Biblije* u liturgiji. Očekivao sam da će, poput mnogih, i on predavanje izvlačiti iz bogatoga iskustva. I bilo je tako, no ipak posve jedinstveno. Na svako bi predavanje došao oboružan velikim brojem knjiga i s mnoštvom bilježaka. Ta studioznost učinila mi se tada zapanjujućom jer su mu predavanja vrvjela od iskrličavih misli zaigranih na spontanom korištenju izvora i priređenih materijala. Za ilustraciju spominjem samo zgodu s jednoga tadašnjeg predavanja i njegova zornog tumačenja kako to Duh Gospodnji proniče i drži svemir. Duhnuo je iz najdubljih dubina pluća: hhhhhhhhhh... tako da je gotovo ostao bez daha i tada, kada smo već pomislili da će se udaviti, izrekao onu biblijsku: "Ako dah im oduzmeš, ugibaju..." Te se pouke ne zaboravljaju. Gotovo svako njegovo predavanje koje sam kasnije slušao bilo je izraz improvizirane studioznosti. Pripremio je sve, dobro se znanstveno opremio – i onda se puštao. Takve nam je jednom održao i duhovne vježbe na Košljunu. Sjećam se da sam tada bio uvjerenja da slušam sveca. Sveca koji je volio pjesmu i smijeh i opušten razgovor, i trezveno umovanje... Gdjekad bi se zanio do mjere plača ili smijeha, gdjekad trezvenom misaonošću upućivao u dublje i *nedokučivije* sfere – a uvijek je u glasu, u konstrukciji i zvučnosti njegovih riječi titrala očita ili prikrivena poetika. Fra Bonaventura je prije svega pjesnik – i zato mu je i teološka, posebice egzegetska misao bila tako snažna. Ušao je *Bibliji* pod skute na način poetskoga, pridodajući, dakako, ono znanstveno i dubokoumno. Studirao je hrvatske pjesnike, posebno je, mislim, volio Tina, a njegova se studioznost i poetska darovitost osobito očitovala u njegovu leksiku – i dok je govorio i kad je pisao. Posebice je to došlo do izražaja u prijevodu Novoga zavjeta, koji je sačinio s fratrom sličnih mjera i vokacije – Jerkom Fućakom. Premda toliko načitan i obrazovan, znao je biti pun divljenja prema onome što su drugi radili. Sredinom osamdesetih, kada sam još bio relativno mlad svećenik, napisao sam svoj prvi *Križni put*. Prvom zgodom kad me je sreo

rekao mi je: "Znate, kad sam pročitao Vaš *Križni put*, skoro sam iz tiska povukao svoj!" Naravno da ga nije povukao i naravno da se moj *Križni put* nije mogao mjeriti s njegovim – ali to je bio istinski on. Uvijek spreman prepoznati nadahnuće, žar, posao i pregalaštvo – to priznati, pohvaliti i potaknuti. Od prvih godina našega poznanstva bilo je tu nečega prešutnog, što se podrazumijeva i ne kaže, a što se može sažeti u izraz – zavičajno prepoznavanje. On nikad nije zaboravio da je bodul. Štoviše, otočanin u njemu s godinama je postajao sve *proćućeniji*. Vraćao ga je krsnome Roku, bojama Krasa i mirisima komina... O tome samo malen spomen. Kad su prije nekoliko godina Omišljani organizirano dolazili u Zagreb, bio sam zamoljen da ih provedem po katedrali i rekнем nekoliko riječi. Premda već u lijepim godinama, i fra Bonaventura je bio tu... "Zalijepio" se za mikrofon, glas mu je podrhtavao od ushićena htijenja da pripada, da rekne više i da uputi na dublje... Dok je govorio, iznosio podatke, iz sjećanja vadio reminiscencije – u zraku se osjećala ta ljubav prema svem stvorenom (ta bio je i ostao istinski fratar!), prema svome narodu i Crkvi, konačno, prema svome otočnom čovjeku... U njemu nam je Bog darovao mudroga čovjeka, istinskoga pjesnika, sjajnoga znanstvenika, zaigranoga fratra i pravoga bodula! Hvaljen budi, Gospodine naš, za komad svetoga zanosa što si ga prosuo u svoga Roka Bonaventuru!

Fra Bonaventura Duda, na krštenju Roko, rođen je u Rijeci 14. siječnja 1924. godine. Rano djetinjstvo proveo je u Krasu na otoku Krku, gdje je s pet i pol godina krenuo u pučku školu. Pohađao ju je do 1933. godine, a zatim školovanje nastavlja na Sušaku u građanskoj školi. U to vrijeme ministrirao je kod časnih sestara Sv. Križa i upoznao trsatske franjevce, koje je nakon drugoga razreda zamolio da ga prime u samostan. Primili su ga i 1935. poslali u Varaždin na franjevačku gimnaziju. U novicijat je ušao 14. kolovoza 1941. godine u Varaždinu jer je Trsat već bio okupiran. Prije Božića cijeli se novicijat odselio u Kloštar Ivanić. Poslije novicijata završili su svoju gimnaziju u Varaždinu, a od 5. listopada 1944. započeo je studij teologije u Zagrebu. Na KBF-u je diplomirao 30. lipnja 1950., a mladu misu je slavio na Trsatu 29. siječnja iste godine.

U Rimu je doktorirao na Antonianumu (1956.) i studirao na Papinskom biblijskom institutu, gdje je postigao i biblijski licencijat. Od jeseni 1957. do 1993. predavao je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, gdje status redovitoga profesora ima od 1969. kao pročelnik katedre Svetoga pisma Novoga zavjeta. Više puta bio je prodekan, a od 1982. do 1986. dekan je KBF-a. Predavao je i na različitim institutima, a uz profesorski i predavački rad često je sudjelovao na brojnim znanstvenim skupovima i objavljivao radove u stručnim časopisima i znanstvenim zbornicima. Paralelno je sedamnaest godina predavao i na Filozofsko-teološkom učilištu Hrvatske franjevačke provincije u Samoboru i na Trsatu.

Godine 1962. s fra Zorislavom Lajošem pokreće *Glas Koncila*. Iste godine objavljuje prijevod talijanskoga isusovca, veliku knjigu koja se skraćenim imenom naziva *Evandjelje*. Donosi harmonički tekst evanđelja s vrlo malo priloga. Godine 1967. i 1968. posebno su važne ne samo za fra Bonaventuru Dudu i fra Jerka Fućaka, nego i za cijelu Crkvu u Hrvata. Najavljuje se novi prijevod *Biblije*, koja je vrlo brzo nazvana *Zagrebačka Biblija*, jer je to bio prvi put da se cijeli posao odvija u Zagrebu. U suradnji s fra Jerkom Fućakom preveo je Novi zavjet (1972.), a po nalogu Biskupske konferencije i novi Hrvatski lekcionar (1969.), dok je za *Časoslov* (1972.) preveo većinu novih himana.

Autor je velikoga broja knjiga – navodimo njegove biblijske i teološke studije, sabrane pod naslovom *U svjetlu Božje riječi* (2000), te nedjeljna i blagdanska razmišljanja objavljena u tri knjige: *Sijač je Sin Čovječji* (A), *Sjeme je riječ Božja* (B) i *U plemenitu srcu* (C). Svoju obradu nauka i poruke Drugoga vatikanskog sabora izdao je u *Koncilskim temama* (1992). Ovdje se može pribrojiti i knjižica *Nazaretska poruka Marijina Trsata* (1991.), koju su poslije isticali kao teologiju Trsata.

Treba spomenuti i niz knjižica: *Ima li naše redovništvo budućnosti?* (s K. Koserom, 1971.), *Kako vjerovati* (1972.), *Jesmo li sami na putu* (1980.), *Svijeta Razveselitelj* (1989.), *Moj sveti Franjo, Sedam Isusovih riječi na križu, Najkraće o Bibliji, Što je za me Biblija i Savjest i obraćenje u Bibliji* (1990.), *Aleksa Benigar – kratki životopis i Ljudskost Božića* (1995.), *Razmišljanja uz Evanđelja i Krist i naši svagdani* (1996.), *Isus Krist jučer, danas i uvijeka, Razmišljam o Alojziju Stepincu i Ja Bogu povjerih svoj štap* (1998.), *Rukovet domovinskih tema* (1999.) te *S Isusom u treće tisućljeće* (2000.). Mnogi su njegovi članci, objavljeni najprije u novinama i časopisima, kasnije sabrani i izdani u obliku knjiga. Godine 2004. p. Bonaventura Duda dobio je znanstvenu nagradu *Annales Pilar* Instituta društvenih znanosti *Ivo Pilar*. Nagradu je primio kao jedan od prvaka hrvatske teološke misli, a jedan je od najuglednijih suvremenih crkvenih govornika.

Godine 2008. godine primio je u Osijeku na Evangeličkome teološkom fakultetu Ekumensku povelju za zasluge u biblijskome ekumenizmu o 40. godišnjici izlaska *Zagrebačke Biblije*, kojoj je s književnikom Jurom Kaštelanom bio glavnim urednikom. Godine 2010. kardinal Josip Bozanić na proslavi 60. obljetnice svećeništva udijelio mu je odlikovanje pape Benedikta XVI. – križ *Pro Ecclesia et Pontifice*. Godine 2010. tadašnji generalni ministar Reda manje braće fra Jose Rodriguez Carballo predao mu je Medalju 800. obljetnice Reda u znak zahvale u ime sve braće Reda. Godine 2014. za zasluge i postignuća za duhovnost i kulturu dobio je Medalju grada Zagreba. Godine 2014. dobio je Nagradu grada Zagreba za životno djelo. Godine 2014. dobio je Nagradu grada Rijeke za životno djelo.

Fra Bonaventura je bio čest i tražen sugovornik mnogih radijskih i televizijskih emisija, kao i brojnih novinskih intervjuja. O njemu je na HTV-u snimljen i film: *Manji brat – fra Bonaventura Duda*, a 2015. o njemu je isusovac Antun Volenik objavio doktorsku disertaciju, koju je naslovio "U službi evanđelja".

Zaključujem ovaj nekrolog jednim sjećanjem. Kad sam prošle godine u rujnu posjetio fra Bonaventuru u Varaždinu, u namjeri da ga "prisilim" da mi nešto kaže o temi koja me je tada zanimala jer sam dovršavao jednu knjigu, dočekao me je s onim svojim karakterističnim širokim osmijehom i vedrinom lica od koje se u duši rađa ona milina koja neodoljivo miriše ne nebo... Slušajući ga i puštajući ga da govori, pobrisao sam svoja pitanja, prepustio se glazbi njegovih riječi i zanosa i vratio se kući bogatiji za spoznaju i doživljaj svetoga... Knjiga je, doduše, u međuvremenu objavljena, i Dudin prilog u njoj, no ono što sam dobio – mnogo je više. Uvjeren sam da će tu blaženost prepoznati i opća Crkva. Jer onaj svetac koji je hodao pred mojim i našim očima sada je, duboko sam uvjeren, blažen u Božjim prostranstvima.

Anton Šuljić